Hakukohteen nimi: Sosiaalitieteiden kandiohjelma

Kokeen päivämäärä ja aika: 3.5.2019 klo 10.00–15.00

Kirjoita henkilö- ja yhteystietosi tekstaamalla.

Kirjoita nimesi latinalaisilla kirjaimilla (abcd...), älä esimerkiksi kyrillisillä kirjaimilla (абгд...).

Jos sinulla ei ole suomalaista henkilötunnusta, kirjoita sen asemesta syntymäaikasi.

Sukunimi	
Kaikki etunimet	
Henkilötunnus	
Sähköpostiosoite	
Puhelinnumero	

Tarkista sivunumeroiden avulla, että olet saanut kaikki sivut.

Kirjoita alla olevaan laatikkoon nimikirjoituksesi merkkinä siitä, että olet tarkistanut edellä mainitut asiat.

Nimikirjoitus	

Jos haluat, että tehtäviin kirjoittamasi vastaukset arvostellaan, jätä alla oleva laatikko tyhjäksi.

Jos haluat, että tehtäviin kirjoittamiasi vastauksia ei arvostella, kirjoita alla olevaan laatikkoon teksti "*Haluan, että vastauksiani ei arvostella*". Tässä tapauksessa saat vastauksistasi nolla pistettä.

Arvostelusta luopuminen	

Kun aiot palauttaa koepaperit

Muista kirjoittaa koepaperinipun kansilehdelle allekirjoituksesi, sekä nimesi kaikille pyydetyille sivuille. Kun lähdet palauttamaan koepapereita, ota mukaasi kaikki tavarat istumapaikaltasi. Palauta kaikki saamasi paperit, myös suttupaperit, vaikket olisikaan tehnyt joitakin tehtäviä tai mitään tehtäviä. Todista henkilöllisyytesi, kun palautat paperit. Kokeen valvoja merkitsee kokeeseen osallistumisen ja koepapereiden palautuksen osallistujalistaan. Tarvittaessa saat kokeen valvojalta erillisen todistuksen valintakokeeseen osallistumisesta

Lue huolellisesti kaikki ohjeet läpi

- Tarkista, että saamassasi koenipussa on kansilehden ja ohjesivujen (sivut 1–2) lisäksi:
  - kirjallisuusosio (sivut 3–11)
  - aineisto-osio (sivut 13–26)
  - erillinen aineistonippu joka sisältää aineistot 1, 2, 3 ja 4 (7 s.)
  - yksi ruutupaperiarkki omia muistiinpanoja varten (konseptipaperi)

- Tarkista, että olet kirjoittanut nimesi ja henkilötunnuksesi jokaiselle paperille.

- Vastaa tehtäviin ytimekkäästi ja koekirjallisuuden ja/tai aineiston mukaisesti. Ole huolellinen, että vastaat kuhunkin tehtävään oikean aineiston perusteella.

- Kirjoita vastauksesi
  - suomeksi tai ruotsiksi**.**
  - kirjoita kukin vastaus sille varattuun tilaan. Arvostelija ei huomioi merkintöjä, jotka ovat vastaukselle varatun tilan ulkopuolella.
  - lyijykynällä ja selvällä käsialalla. Arvostelija tulkitsee tulkinnanvaraiset merkinnät vähiten pisteitä tuottavan vaihtoehdon mukaisesti.

- Älä kirjoita vaihtoehtoisia vastauksia. Jos kirjoitat vaihtoehtoisia vastauksia, arvostelussa huomioidaan vain vastaus, josta saat vähiten pisteitä.

- Voit luonnostella vastauksiasi ruutupaperille. Ruutupaperille tekemiäsi merkintöjä ei huomioida arvostelussa. Olet saanut yhden arkin ruutupaperia. Voit tarvittaessa pyytää lisää ruutupaperia valvojalta.

- Pidä koemateriaalisi niin, että lähelläsi istuvat hakijat eivät pysty katsomaan vastauksiasi ja merkintöjäsi.

Pisteyttäminen

Valintakoe pisteytetään asteikolla 0–36. Osa-/tehtäväkohtaiset pisteet on ilmoitettu osan/tehtävän kohdalla. Valinnan edellytyksenä on, että kirjallisuuskokeesta tulee saada vähintään 8 pistettä ja aineistokokeesta vähintään 11 pistettä. Mikäli kirjallisuuskokeen pistemäärä on vähemmän kuin 8 pistettä, aineistokoe jätetään arvostelematta.

Tehtävä arvostellaan aina tehtäväkohtaisten arvosteluperusteiden mukaisesti vertaamatta tehtävän vastausta muiden tehtävien vastauksiin. Et voi viitata vastauksessasi muihin tehtäviin antamiisi vastauksiin.

OSA 1: Valintakoekirjallisuuteen perustuvat tehtävät (0–14 pistettä)

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota asiakokonaisuuksien hahmottamiseen, käsitteelliseen täsmällisyyteen, kielellisen ilmaisun selkeyteen ja kykyyn tarkastella alan keskeisiä kysymyksiä. Kirjoita esseevastaukset selkeästi käyttäen oikeakielisiä kokonaisia virkkeitä, ei luetelmaviivoja. Vastauksesi selkeys ja oikeakielisyys otetaan huomioon arvioinnissa. Vain viivoille kirjoitetut vastaukset arvioidaan.

Osan 2. vastaukset luetaan ja arvioidaan vain, jos olet saanut osan 1. tehtävistä vähintään 8 pistettä.

1. **Millaisin keinoin ammatillisen harkinnan tieto-ohjautuvuutta voidaan kehittää vakuutuslääkärijärjestelmän piirissä? Vastauksen enimmäispituus on 2 sivua. (Rajavaara: Ammattilaisten harkintavalta sosiaaliturvan edellytyksenä ja riskinä. 2014). (3 p.)**

2. Pohdi luokan sosiaalista ja kulttuurista merkitystä yksilöllisten kouluttautumisvalintojen kannalta. Vastauksen enimmäispituus on 2 sivua. (Käyhkö: Kelpaanko? Riitänkö? Kuulunko? Työläistaustaiset naiset, yliopisto-opiskelu ja luokan kokemukset. 2014). (3,5 p.)

3. Vertaile, miten eri tutkimusperinteissä on käsitelty häpeän ja syyllisyyden tunteita. Vastauksen enimmäispituus on 2 sivua. (Silfver-Kuhalampi & Helkama: Syyllisyys, häpeä ja arvot erilaisissa kulttuureissa. 2012). (3,5 p.)

4. Pohdi, miten Erik Allardtin työhön perustuva ”Having, Loving, Being ja Doing” -jaottelu voisi edesauttaa sekä ekologisesti että sosiaalisesti kestävän sosiaalipoliittisen järjestelmän muodostamista. Havainnollista vastausta esimerkein. Vastauksen enimmäispituus on 3 sivua. (Helne, Hirvilammi & Laatu: Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla (Luvut 2, 5, 6). 2012.) (4 p.)

Älä kirjoita tälle sivulle!

OSA 2: Aineistoon perustuvat tehtävät (0–22 pistettä)

Perehdy huolellisesti aineistoihin 1–4. Tee sitten tehtävät 5–8 tehtäväkohtaisten ohjeiden mukaan. Kirjoita kukin vastaus sille varattuun vastaustilaan, joka on osoitettu viivoilla. Kokeen arvioitsijat eivät huomioi merkintöjä, jotka ovat vastauksille varattujen tilojen ulkopuolella. Kirjoita vastauksesi selkeästi käyttäen oikeakielisiä kokonaisia virkkeitä, ei luetelmaviivoja. Vastauksesi selkeys ja oikeakielisyys otetaan huomioon arvioinnissa.

Osan 2. vastaukset luetaan ja arvioidaan vain, jos olet saanut osan 1. tehtävistä vähintään 8 pistettä.

Tehtävä 5
Vastaa seuraavaan kysymykseen aineisto 1:n kuvioiden 1.1 ja 1.2 perusteella: Pohdi ympäristöliiketoiminnan merkitystä osana maailmanlaajuisen ekososiaalisen kriisin ratkaisua. Perustele vastauksesi valintakoekirjallisuudella. **Vastauksen enimmäispituus on 2 sivua. (3 p.)**

Tehtävä 6 a)
Vastaa seuraavaan kysymykseen aineisto 2:n perusteella: Vertaile, miten puolueiden kannattajien arvot ovat järjestäytyneet suhteessa toisiinsa. Vastauksen enimmäispituus on 1 sivu. (2 p.)

Älä kirjoita tälle sivulle!

Tehtävä 6 b)
Vastaa seuraavaan kysymykseen aineisto 2:n perusteella: Pohdi, miten äänestäjien arvot voivat vaikuttaa puoluevalintaan. Perustele vastauksesi valintakoekirjallisuudella. Vastauksen enimmäispituus on 2 sivua. (4 p.)

Tehtävä 7 a)
Vastaa seuraavaan kysymykseen aineisto 3:n perusteella: Vertaile eri yhteiskuntaluokkien eroja yliopistokoulutukseen valikoitumisessa. Vastauksen enimmäispituus on 1 sivu. (2 p.)

Älä kirjoita tälle sivulle!

Tehtävä 7 b)
Vastaa seuraavaan kysymykseen aineisto 3:n perusteella: Pohdi, mistä yhteiskuntaluokkien erot yliopistokoulutukseen valikoitumisessa voivat johtua. Perustele vastauksesi valintakoekirjallisuudella. Vastauksen enimmäispituus on 2 sivua. (4 p.)

Tehtävä 8
Vastaa seuraavaan kysymykseen aineisto 4:n perusteella: Pohdi perustulokokeilun vaikutuksia koettuun hyvinvointiin. Perustele vastauksesi valintakoekirjallisuudella. Millainen oli perustulokokeilun vaikutus koettuun hyvinvointiin ja miksi se on aineiston 4 ja valintakoekirjallisuuden perusteella merkittävää? Vastauksen enimmäispituus on 4 sivua. (7 p.)

Nimi: _____

Henkilötunnus: _____

Sosiaalitieteiden kandiohjelman valintakokeen arvosteluperusteet 2019

Kirjallisuuskoe, kysymykset 1–4

1. Millaisin keinoin ammatillisen harkinnan tieto-ohjautuvuutta voidaan kehittää vakuutuslääkärijärjestelmän piirissä? Vastauksen enimmäispituus on 2 sivua. (Rajavaara: Ammattilaisten harkintavalta sosiaaliturvan edellytyksenä ja riskinä. 2014). (3 p.)

Tehtävään vastataan seuraavan artikkelin perusteella: Rajavaara, Marketta (2014). Ammattilaisten harkintavalta sosiaaliturvan edellytyksenä ja riskinä. Teoksessa Laura Kalliomaa-Puha; Toomas Kotkas, & Marketta Rajavaara (toim.) Harkittua? Avauksia sosiaaliturvan harkintavallan tutkimukseen (ss.136-154). Kelan tutkimusosasto: Helsinki.

- Ammatillisen harkintavallan määrittely: harkinta on päätöksentekotilannetta määrittävien rakenteellisten ehtojen (lakinormit, ohjeet, suositukset, standardit, määräajat jne.) puitteissa tapahtuvaa johtopäätöksiin tähtäävää järkeilyä tilanteissa, joissa vallitsee tiedollista epävarmuutta, ja joiden ratkaisemisessa ammatillisella (professionaalisella) osaamisella ja tietotaidolla on keskeinen merkitys (episteeminen ulottuvuus). **(0,25 p.)**

Ammatillisen harkinnan tieto-ohjattavuuden (episteeminen ulottuvuus) kehittämisen keinot vakuutuslääkäritoiminnan laadun parantamiseksi:

- Formatiiviset keinot liittyvät alan koulutukseen ja menettelyihin, joilla vakuutuslääkärien pätevyys varmistetaan. Vakuutuslääkärijärjestelmän suhteen on ehdotettu vakuutuslääketieteen yliopistotasoisen täydennys- ja erikoistumiskoulutuksen vahvistamista lääkäreiden perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksessa noin viiden opintopisteen laajuisella vakuutuslääketieteen opintojaksolla. (**0,5 p.)**
- Asiakastyötä tukevista välineistä näyttöön tai tutkimustietoon perustuvat käytännöt ovat yhä tärkeämpiä. Keskeisenä on näyttöön perustuva lääketiede (evidence based medicine), jossa on kyse tutkimustulosten systemaattiseen koontiin ja analysointiin perustuvasta johtopäätösten teosta ja niihin pohjaavista hoitosuositusten laadinnasta. Vakuutuslääkärien harkinnan kehittämisessä tämä ei kuitenkaan tule esille, ehkä siksi, että tutkimusnäyttöjen koonti ja suositusten laadinta ovat lääketieteissä jo vakiintuneet. (**0,5 p.)**
- Motivaatiota sääntelevät keinot liittyvät kannustimiin; palkkaukseen ja muihin työehtoihin. Kannustimet eivät kuitenkaan tulleet esille vakuutuslääkärien harkinnan kehittämisessä,

sillä on epäselvää, kuinka ne toimisivat laadun kannustimina. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kohdalla tärkeämpänä pidetään professionaalista palveluideaalia; heitä saattavat motivoida mahdollisuudet tehdä riittävän hyvää työtä, työtehtävien autonomia sekä alan ura- ja koulutusmahdollisuudet pikemminkin kuin taloudelliset kannustimet. (**0,5 p.)**

- Deliberatiivisilla välineillä tarkoitetaan keinoja harkinnan argumentaatioperustan parantamiseksi. Ne liittyvät niin perustelujen asianmukaisuuteen kuin käytetyn kieleen asiallisuuteen, selkeyteen ja ymmärrettävyyteen. Harkinnan perustelujen parantamiseksi ehdotetaan osa-aikaisia lääkärin virkoja päätöksiä tekeviin lautakuntiin sekä hankalien lääketieteellisten kysymysten ratkomista lautakunnissa useamman lääkärin voimin. (**0,5 p.)**
- Osallistavilla välineillä pyritään saamaan asiakkaat mukaan heitä itseään koskevaan päätöksentekoon. Keinoina ovat esim. osallisuuden vahvistaminen ja tiedon lisääminen koskien etuuksia ja niiden käsittelyprosessia parantamalla viestintää sekä suullisten käsittelyjen lisääminen muutoksenhakulautakunnissa ratkaisun oikeellisuuden varmistamiseksi. (**0,5 p.)**
- Vastauksen jäsentely, tyyli, käsitteiden käytön selkeys ja virheiden puuttuminen. **(0,25 p.)**

2. Pohdi luokan sosiaalista ja kulttuurista merkitystä yksilöllisten kouluttautumisvalintojen kannalta. Vastauksen enimmäispituus on 2 sivua. (Käyhkö: Kelpaanko? Riitänkö? Kuulunko? Työläistaustaiset naiset, yliopisto-opiskelu ja luokan kokemukset. 2014). (3,5 p.)

Tehtävään vastataan seuraavan artikkelin perusteella: Käyhkö, Mari (2014). Kelpaanko? Riitänkö? Kuulunko? Työläistaustaiset naiset, yliopisto-opiskelu ja luokan kokemukset. *Sosiologia*, 51 (1), 4-20.

- Yliopistoinstituutio ja yliopistokoulutukseen valikoituminen voidaan ymmärtää luokittuneina. Yliopisto perustuu (ylä-)keskiluokkaisille konventioille, säännöille, normeille, ja näin ollen sinne hakeutuu nimenomaan keskiluokka. **(0,25 p.)**
- Luokan määritteleminen: luokka ilmenee erilaisina sosiaalisina, kulttuurisina ja materiaalisina resursseina (pääomina). Yksilö asettuu jo syntymästään asti erilaisiin sosiaalisiin asemiin ja elämänpiireihin ts. perii kasvuympäristöstään erilaisia arvostuksia, elämänorientaatioita ja opittuja valintataipumuksia. **(0,25 p.)**
- Luokan kokemuksellinen ja henkilökohtainen ulottuvuus (luokka elettynä arkipäiväisyytenä). **(0,25 p.)**

- Kritiikki luokan maskuliiniselle valtavirtateoretisoinnille, jossa luokka redusoidaan vain makrotason tuotannollis-taloudelliseksi kategoriaksi (jättää huomiotta luokan yksityisen piiriin jäävät tasot). **(0,25 p.)**
- Koulutusekspansio ja näennäinen koulutusmahdollisuuksien tasa-arvo (yliopiston luokkaneutraalius, joka peittää alleen luokan merkityksen koulutuksessa). **(0,25 p.)**
- Keskiluokkainen nuori perii hegemonisen elämäntavan arvostuksineen, jonka kautta on helppo sopeutua yliopiston kulttuuriin ja käytäntöihin ts. normiopiskelijan ihanne on keskiluokkainen ja siitä poikkeaminen tuo esiin yliopiston keskiluokkaisuuden. **(0,25 p.)**
- Työläiskulttuuri ei ole verbaali- vaan toimintakulttuuri (Työläiskulttuurissa arvostetaan ruumiillista työtä, kädentaitoja, maalaisjärkeä). **(0,25 p.)**
- Mahdollinen vanhempien tuen puute: työläistaustaiset opiskelijat voivat jäädä yksin opintojensa kanssa. **(0,25 p.)**
- Keskiluokilla jo lapsuudesta asti kodin tuki ja kannustus. Lapsen opinnot ovat useammin koko perheen projekti. **(0,25 p.)**
- Työläistaustaisilla puutteellinen kulttuurinen pääoma, joka ilmenee esimerkiksi ”englantitraumana” ja heikompina argumentaatio- ja esiintymistaitoina (itsensä vaientaminen, rajoittunut kielikoodi). **(0,25 p.)**
- Luokka mentaalisena, omaan mieleen kerrostuneena sisäistettynä epävarmuutena (sisäiset esteet, häpeä ja omien kykyjen epäily). **(0,25 p.)**
- Sukupuolen merkitys: työläistaustaisten naisten vaikeus sijoittua yliopiston keskiluokkaiseen maskuliiniseen kulttuuriin. **(0,25 p.)**
- Työläistaustaisilla kahden kulttuurin kohtaaminen. Toisaalta kotona vaikeneminen opiskeluista, toisaalta työläistaustaisuuden tuomat vahvuudet: yrittäminen, näyttämisenhalu, maalaisjärki ja jalat maassa -asenne. **(0,25 p.)**
- Vastauksen jäsentely, tyyli, käsitteiden käytön selkeys ja virheiden puuttuminen. **(0,25 p.)**

3. Vertaile, miten eri tutkimusperinteissä on käsitelty häpeän ja syyllisyyden tunteita. Vastauksen enimmäispituus on 2 sivua. (Silfver-Kuhalampi & Helkama: Syyllisyys, häpeä ja arvot erilaisissa kulttuureissa. 2012). (3,5 p.)

Tehtävään vastataan seuraavan artikkelin perusteella: Silfver-Kuhalampi, Mia, & Helkama, Klaus (2012). Syyllisyys, häpeä ja arvot erilaisissa kulttuureissa. *Psykologia*, 47 (5-6), 383-395.

Näkökulmien esittelystä on saanut max. 2,75 pistettä ja vertailusta max. 0,75 pistettä**.** Pelkkä tutkimustulosten raportointi ei ole tuonut pisteitä, ellei näitä selkeästi liitetty jonkin tutkimusperinteen teoreettiseen ajatukseen. Kirjoituksen painopisteen tuli olla eri perinteiden vertailulla.

Kulttuureja vertaileva psykologia:

- Näkökulma eroavaisuuksien ja yhtäläisyyksien kartoittamisessa eri kulttuurien välillä. Tämän havainnollistaminen esim. häpeä- ja syyllisyyskulttuurien erottelulla; moraalirikkeestä seuraisi häpeän kokemus erityisesti yhteisöllisissä kulttuureissa, jossa minuus rakentuu enemmän sosiaalisissa suhteissa ja syyllisyyttä koettaisin puolestaan enemmän yksilöllisissä kulttuureissa. **(0,25 p.)**
- Emootioiden komponenttimalli osana tutkimusta. Emootio jaetaan kognitiivisiin arviointeihin, ilmeisiin ja eleisiin, fysiologisiin reaktioihin ja subjektiivisiin tuntemuksiin. Kulttuurien samankaltaisuutta/erilaisuutta voidaan verrata komponentti kerrallaan. **(0,25 p.)**
- Häpeän/syyllisyyden kokemukset jäsentyvät hyvin samalla tavalla eri kulttuureissa, vaikka käytetyissä sanoissa olisikin eroa. Syyllisyyteen liitetään huoli toisten hyvinvoinnista ja halu korjata aiheutunut vahinko ja häpeän kokemukseen omien heikkouksien julkinen paljastuminen sekä halu vetäytyä tai piiloutua. **(0,25 p.)**
- Kulttuurieroja voi syntyä sen suhteen, miten usein tunteita koetaan, millaisissa tilanteissa tunteet viriävät ja miten tunteita ilmaistaan ja käyttäytymisimpulsseja säädellään. **(0,25 p.)**

Kliininen psykologia:

- Näkökulma yksilön hyvinvoinnissa ja tunteiden hallinnassa. Sosiaaliset funktiot vähemmällä huomiolla. **(0,25 p.)**
- Syyllisyydentunto nähdään rakentavana emootiona (pois lukien ns. ”selviytyjän syyllisyys”) ja häpeä taas haitallisena. Syyllisyys kohdistuu johonkin tekoon ja häpeä taas minuuteen kokonaisvaltaisesti. **(0,25 p.)**
- TOSCA-testin esittely: häpeäherkkyys/syyllisyysherkkyys. Häpeäherkkyys liittyy kliinisiin oireisiin ja syyllisyysherkkyys puolestaan empatiaan ja prososiaalisuuteen **(0,25 p.)**

Evoluutiopsykologia:

- Tunteen kehittyneet evoluution myötä palvelemaan tiettyä tarkoitusta. Häpeä ja syyllisyys ovat olleet adaptiivisia ainakin jossain vaiheessa ihmisen kehityshistoriaa. **(0,25 p.)**

Häpeän funktioista:

- Gilbert yhdistää kliinistä näkökulmaa ja evoluutiopsykologiaa (häpeällä evolutiivinen funktio, mutta voi saada patologisia muotoja). Ihmisen selviytymiselle on keskeistä muodostaa kiintymyssuhteita ja toimia yhteistyössä. Tämä vaatii kyvyn arvioida itseä muiden silmin ja tarkkailla sosiaalisia viestejä. Häpeä on kehittynyt viestiksi yksilölle, että tämä on uhassa tulla hylätyksi. **(0,25 p.)**
- Fessler yhdistää kulttuureja vertailevaa psykologiaa ja evoluutiopsykologiaa (emootioissa universaali evoluution muovaama perusta jonka osatekijöitä kulttuuriset

tekijät muokkaavat). Häpeä viestii alistumisesta hierarkiassa korkeammassa asemassa oleville (erityisesti yhteisöllisissä kulttuureissa). Ylläpitää hierarkioita ja sääntöihin sopeutumista. **(0,25 p.)**

- Gilbert & McGuire häpeän vetäytymis-/aggressio-funktiosta. Häpeän tuottama aggressio voi auttaa nousemaan arvohierarkiassa korkeammalle, vetäytyminen puolestaan voi säästää yksilön aggressiolta tilanteessa, jossa häviö vaikuttaa todennäköiseltä. Fyysiseen hallintaan perustuvat hierarkiat kuitenkin nyky-yhteiskunnassa harvinaisempia, mikä johtaa häpeän ei-adaptiivisuuteen monissa tilanteissa. **(0,25 p.)**

Vertailu:

- Häpeän ja syyllisyyden käsitteiden pohtiminen suhteessa tutkimusperinteisiin. Missä määrin eri tutkimusperinteiden käsitteet ovat yhteismitallisia? Esim. häpeä operationalisoitu usealla eri tavalla ja toisaalta syyllisyyttä ei välttämättä nähdä universaalina emootiona kaikissa tutkimusperinteissä **(0,25 p.)**
- Adaptiivisuutta ja patologisuutta painottavien näkökulmien ristiriitaisuus ja yhteensovittaminen. Esim. ristiriita kliinisen psykologian patologisuutta painottavien näkemysten ja evoluutiopsykologian adaptiivisuutta painottavien näkemysten välillä. Kuitenkin esim. Gilbert pyrkinyt yhdistämään kummatkin näkökulmat. **(0,25 p.)**
- Kulttuurista vaihtelua korostavan näkökulman ja yhteistä evolutiivista historiaa korostavan näkökulman yhteensovittaminen. Esim. evoluutiopsykologiset näkökulmat, joissa hyödynnetään kulttuureja vertailevaa tutkimusta. Löydökset häpeän ja syyllisyyden suhteellisen samankaltaisesta rakenteesta kulttuureja vertailevassa psykologiassa, vaikka eri kielissä käytettäisiin eri sanoja kuvaamaan häpeää ja syyllisyyttä. **(0,25 p.)**

4. Pohdi, miten Erik Allardtin työhön perustuva ”Having, Loving, Being ja Doing” -jaottelu voisi edesauttaa sekä ekologisesti että sosiaalisesti kestävän sosiaalipoliittisen järjestelmän muodostamista. Havainnollista vastausta esimerkein. Vastauksen enimmäispituus on 3 sivua. (Helne, Hirvilammi & Laatu: Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla (Luvut 2, 5, 6). 2012.) (4 p.)

Tehtävään vastataan seuraavan artikkelin perusteella: Helne, Tuula; Hirvilammi, Tuuli, & Laatu, Markku (2012). Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla (Luvut 2, 5, 6 (ss: 19-28; 61-81; 83-101). Kelan tutkimusosasto: Helsinki.

Arvioinnin painopiste on konkreettisissa politiikkatoimissa. Koska kysymyksenasettelussa pyydetään *pohtimaan*, pelkkä sosiaalipoliittisten toimien luettelointi ei ole oikeuttanut täysiin

pisteisiin. Poliittisten toimien lisäksi hyvä vastaus sisältää kriittistä pohdintaa sosiaalipoliittisen järjestelmän tilasta ja tulevaisuudesta.

- Hyvässä vastauksessa perustellaan tarve uudelle ekososiaaliselle hyvinvointikäsitykselle. Hyvinvointikäsitys on ankkuroitu ekologiseen ajattelumalliin. Hyvinvointivaltiollinen sosiaalipolitiikka on ollut vahvasti kytköksissä kuluttamiseen ja ansiotyöhön ja niiden väliseen yhteyteen. Erityisesti maailman kurjistuneen ekologisen tilanteen vuoksi malli on kriittisen uudelleentarkastelun tarpeessa. Tarvitsemme tänä päivänä moniulotteista ja holistista hyvinvointikäsitystä, jossa huomioidaan useampia ulottuvuuksia. **(0,25 p.)**

Having-ulottuvuuden pohdinnasta voi saada max 0,75 pistettä seuraavin perustein:

- Having määritellään: Having kuvastaa aineellisia ja persoonattomia resursseja, joiden avulla yksilö voi ohjata elinehtojaan kohtuuden rajoissa. **(0,25 p.)**
- Havingin tärkeys perustellaan: Ei ole olemassa rajattomia resursseja, joista voimme ammentaa hyvinvointia. Samat resurssit voivat myös johtaa erilaiseen hyvinvointiin riippuen toimintamahdollisuuksista (Amartya Sen). Tulot ovat hyvinvoinnin kannalta väline eivätkä itseisarvo. Having -ulottuvuuteen tulee sisällyttää myös ympäristönäkökulmia. Lisäksi hakija käsittelee useita esimerkkejä politiikkatoimista, joihin lukeutuvat seuraavat: riittävä perustoimeentuloturva, hyvinvointipalveluiden ylläpito ja vahvistaminen, progressiivinen tulo- ja varallisuusverotus, progressiiviset kulutusverot, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen ekologisesti ja ennakoivasti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävän yhdyskuntarakenteen ja asuntotuotannon kehittäminen ja tukeminen sekä kulutusmaksimit. **(0,5 p.)**

Loving-ulottuvuuden pohdinnasta voi saada max 0,75 pistettä seuraavin perustein:

- Loving määritellään: Loving kuvastaa ihmisten tarvetta liittyä toisiinsa ja muodostaa sosiaalisia identiteettejä. **(0,25 p.)**
- Lovingin tärkeys perustellaan. Esimerkiksi paikallis- ja perheyhteisöt sekä elinympäristöstä huolehtiminen ovat tärkeitä yhteisön ja yksilön hyvinvoinnin kannalta. Vastaaja hyödyntää useita valintakoekirjallisuudessa esitettyjä esimerkkejä politiikkatoimista: sosiaalisesti ja ekologisesti kestävän perherakenteen ja -elämän tukeminen, yhteisyyttä ja paikallisyhteisöjä vahvistavan sosiaaliturvan kehittäminen, vertaistuotannon tukeminen sekä luontosuhteen vaaliminen sosiaali- ja terveyspalveluissa. **(0,5 p.)**

Being-ulottuvuuden pohdinnasta voi saada max 0,75 pistettä seuraavin perustein:

- Being määritellään: Beingillä tarkoitetaan itsensä toteuttamista ja eheää kokemusta maailmassa olemisesta. **(0,25 p.)**
- Beingin tärkeys perustellaan: ihmisellä tulee olla kyky vaikuttaa ympäristöönsä. Hyvinvointia edistää tunne arvokkuudesta ja korvaamattomuudesta. Beingin vastakohta

on vieraantuminen. Vastaaja hyödyntää useita valintakoekirjallisuudessa esitettyjä esimerkkejä politiikkatoimista: elämäntapamme yksinkertaistaminen ja elämän hidastaminen (”downshifting”), sosiaaliturvan lainsäädännön ja toimeenpanon yksinkertaistaminen (esim. perustulo), ihmisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen sosiaaliturvajärjestelmässä. **(0,5 p.)**

Doing-ulottuvuuden pohdinnasta voi saada max 0,75 pistettä seuraavin perustein:

- Doing määritellään: Doingilla tarkoitetaan vastuullista ja mielekästä tekemistä ja tekemisen mahdollisuutta. **(0,25 p.)**
- Doingin tärkeys perustellaan: yhteisen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että ihminen voi toimia itselleen merkityksellisellä tavalla, joka on eettisesti perusteltavaa, muita palvelevaa sekä elämää vaalivaa. Vastaaja hyödyntää lukuisia valintakoekirjallisuudessa esitettyjä esimerkkejä politiikkatoimista: yhteiskunnallisesti hyödyllisten töiden suosiminen, työajan lyhentäminen (myös perustulo), sosiaaliturvan ansiotyö- ja kulutuskannustimien heikentäminen, kulutukseen suuntautuvan ajankäytön vähentäminen sekä sosiaaliturvajärjestelmän haitallisten ympäristövaikutusten minimointi. **(0,5 p.)**

- Lisäpisteitä on voinut saada erinomaisesta kirjoitustyylistä sekä ja kriittisestä keskustelusta Helneen ym. esittämien esimerkkien ja teoreettisten viitekehysten kautta. Erinomainen vastaus nivoo hyvinvoinnin osa-alueita yhteen ja pohtii myös niiden yhteyksiä. Hyvä vastaus ei sisällä asiavirheitä ja on rakenteeltaan johdonmukainen. **(0,25–0,75 p.)**

Aineistokoe kysymykset 5–8

5. Pohdi ympäristöliiketoiminnan merkitystä osana maailmanlaajuisen ekososiaalisen kriisin ratkaisua. Perustele vastauksesi valintakoekirjallisuudella. (3 p.)

Ympäristöliiketoiminnan merkitys ekososiaalisen problematiikan osatekijänä:

- Ihmisten aiheuttamia ympäristövaikutuksia voidaan arvioida yksinkertaisella yhtälöllä, jonka mukaan ihmisen toiminnan vaikutus ympäristöön (I) syntyy väestön koosta (P), sen vaurauden määrästä (A) ja siitä, miten paljon materiaalia kulutetaan kulutusyksikköä kohden. **(0.25 p.)**
- Tuotantoteknologiaa ja sen kehitystä ekologisen kriisin mahdollisena ratkaisuna tarkastella irtikytkennän käsitteen avulla. A*bsoluuttisesta irtikytkennästä* on kyse silloin, kun resurssien käyttö pienentyy tuotannon kasvusta riippumatta. *Suhteellinen irtikytkentä* tarkoittaa sitä, että resurssien käyttö ja ympäristövaikutukset kasvavat

tuotantoa hitaammin. Tällainen tuotannon tehostaminen on ympäristöliiketoiminnan ytimessä. **(0,25 p.)**

- Väestön kasvun ja/tai materiaalisen vaurastumisen ideologian pysyessä ennallaan on kuitenkin erittäin epätodennäköistä, että tuotannon ja teknologian kautta löytyisi ratkaisu ekologiseen problematiikkaa **(0.5 p.)**

Ympäristöliiketoiminnan merkityksen pohdinnassa hyödynnetään kumpaakin aineiston kuviota peilaten sitä globaaleihin ympäristöongelmiin tuoden esille.seuraavanlaisia asioita:

- Rakentaminen ja teollisuus ovat ympäristöliiketoiminnan painopistealueita Suomessa, matalaenergiarakentaminen, kierrätysmateriaalien käyttö ja biopohjaiset kemikaalit vähentävät ympäristövaikutuksia, toisaalta maailmanlaajuinen kaupungistumisprosessi lisää niin kasvihuonepäästöjä kuin muitakin negatiivisia ympäristövaikutuksia. Siihen liittyvä elämäntavan kaupallistuminen myös lisää eriasteista teollista toimintaa haitallisine ympäristövaikutuksineen. Monissa osissa maapalloa jätteiden (jätevesi ja jätehuolto) käsittelyyn ja kierrätykseen liittyvä ympäristönsuojelu on vielä alkutekijöissään. **(0.5 p.)**
- Energiahuolto: energiantuotanto on yksi suurimmista kasvihuonekaasujen lähteistä, energian säästö yhdessä uusiutuvien energialähteiden käytön (aurinko, tuuli, vesi) sekä liikenteen (ja palvelusektorin) sähköistämisen vähentävät päästöjä. Siirtyminen uusiutuvien energialähteiden käyttöön on kuitenkin osin kallista ja hidasta ja toisaalta energian tarve kasvaa myös jatkuvasti globaalisti köyhien maiden vaurastuessa. **(0.5 p)**
- Maa, metsä- ja kalatalouden piirissä ympäristöliiketoiminta on suhteellisen vähäistä, globaalilla tasolla näiden ympäristövaikutukset ovat kuitenkin huomattavia; metsien lisääntyvä raivaaminen pelloiksi, peltojen lannoittaminen, kalankasvatus ja ylikalastus aiheuttavat ekologisia ongelmia ja lisäävät kasvihuonepäästöjä ja samanaikaisesti vähentävät hiilinieluja. **(0.5 p)**
- Muut relevantit ja perustellut huomiot liittyen ympäristöliiketoiminnan ekologiseen merkitykseen suhteessa globaaliin ympäristöproblematiikkaan. **(0.25 p)**
- Vastauksen jäsentely, tyyli, käsitteiden käytön selkeys ja virheiden puuttuminen. **(0,25 p.)**

6a) Vertaile, miten puolueiden kannattajien arvot ovat järjestäytyneet suhteessa toisiinsa. Vastauksen enimmäispituus on 1 sivu. (2 p.)

Vastauksen painopisteen on täytynyt olla kuvion tulosten ymmärrettävässä ja virheettömässä esittelyssä.

- Neljän taulukossa kuvatun arvon määritteleminen **(0,25 p.)**

- Kaikkien puolueiden kannattajilla vertailluista arvoista tärkein on universalismi ja toiseksi tärkein turvallisuus. Yhdenmukaisuus ja virikkeisyys taas koetaan vähiten tärkeiksi. **(0,25 p.)**
- Yhdenmukaisuus ja virikkeisyys -arvojen tärkeysjärjestys vaihtelee Vihreiden ja muiden puolueiden kannattajien välillä. Vihreitä kannattavat kokevat virikkeisyyden tärkeämmäksi kuin yhdenmukaisuuden muiden puolueiden kannattajien ajatellessa päinvastoin (Vasemmistoliiton kannattajat tosin hyvin niukalla erolla). **(0,25 p.)**
- Universalismi -arvotyypin sisällä tärkeimmäksi arvon kokevat Vihreiden ja Vasemmistoliiton kannattajat, vähiten tärkeäksi Perussuomalaisten kannattajat, Kokoomuksen ja Keskustan jäädessä näiden väliin. **(0,25 p.)**
- Turvallisuus -arvotyypin sisällä tärkeimmäksi arvon kokevat Kesk., SDP:n ja PS kannattajat, vähiten tärkeäksi Vihr. kannattajat, Vas. ja Kok. jäädessä näiden väliin **(0,25 p.)**
- Yhdenmukaisuus -arvotyypin sisällä tärkeimmäksi arvon kokevat Keskustan ja Perussuomalaisten kannattajat, Vihreiden kannattajien nähdessä arvon vähiten tärkeäksi ja Kokoomuksen ja SDP:n jäädessä näiden väliin **(0,25 p.)**
- Virikkeisyys -arvotyypin sisällä tärkeimmäksi arvon kokevat Vihreiden kannattajat, vähiten tärkeäksi arvon kokevat Keskustan ja SDP:n kannattajat, Kokoomuksen ja Perussuomalaisten jäädessä näiden väliin **(0,25 p.)**
- Turvallisuus ja universalismi nähdään suhteessa kaikkiin 10 arvoon keskimääräistä (>0) tärkeämmiksi arvoiksi kaikkien puolueiden kannattajien kesken virikkeisyyden ollessa keskimääräistä vähemmän tärkeä (<0). **(0,25 p.)**
- Kokoomuksen, Keskustan ja Perussuomalaisten kannattajat kokevat yhdenmukaisuuden suhteessa kaikkiin 10 arvoon keskimääräistä tärkeämmäksi (>0). SDP:n kannattajien nähdessä sen keskimääräisenä (=0) ja Vihreiden ja Vasemmistoliiton keskimääräistä vähemmän tärkeänä (<0). **(0,25 p.)**
- Puolueiden kannattajien laajempi ryhmitteleminen samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien perusteella. Esim. Kokoomuksen, Keskustan, ja Perussuomalaisten kannattajat ovat keskenään samankaltaisempia universalismin, yhdenmukaisuuden ja virikkeellisyyden suhteen verrattuna Vasemmistoliiton ja Vihreiden kannattajiin (tai toisinpäin). Ryhmittelyn on täytynyt sisältää useita puolueita sekä arvoja, ja samankaltaisuudet/eroavuudet on täytynyt avata eksaktisti ja virheettömästi. **(0,25 p.)**

6b) Pohdi, miten äänestäjien arvot voivat vaikuttaa puoluevalintaan. Perustele vastauksesi valintakoekirjallisuudella. (4p)

Tekstin painopisteen on täytynyt olla arvojen sisällön virheettömässä tulkinnassa ja Schwartzin mallin soveltamisessa.

- Arvon käsitteen määritteleminen ja kytkeminen puoluevalintaan. Esim. Schwartzin (1992) mukaan arvot ovat käyttäytymistä ohjaavia yleisiä päämääriä. Arvojen mukaisten päämäärien edistäminen taas voi olla syy puoluevalintaan. **(0,25–0,5 p.)**
- Schwartzin arvojen universaalin mallin esitteleminen. Esim. Schwartzin (1992) mukaan arvoilla on universaali rakenne ja sisältö. Universaalisti voidaan erottaa 10 arvoa (universalismi, hyväntahtoisuus, perinteet/yhdenmukaisuus, turvallisuus, valta, suoriutuminen, mielihyvä, virikkeisyys, itseohjautuvuus), joiden välisiä suhteita voidaan kuvata kaksiulotteisella kehämäisellä mallilla. Mallin pääulottuvuudet itsensä korostaminen–itsensä ylittäminen ja säilyttäminen–muutosvalmius. **(0,25–0,75 p.)**
- Kuviossa näkyvien arvojen määritteleminen. Esim. universalismilla tarkoitetaan kaikkien ihmisten hyvinvoinnin ja luonnon ymmärtämistä, arvostamista, suvaitsemista ja suojelemista. Turvallisuus viittaa yhteiskunnan vakauden ja sopusoinnun sekä oman turvallisuuden arvostamiseen. Yhdenmukaisuudella tarkoitetaan sellaisten tekojen, taipumusten ja impulssien hillintää, jotka vahingoittavat toisia ja rikkovat sosiaalisia odotuksia tai normeja. Virikkeisyys puolestaan viittaa jännityksen, uutuuden ja haasteiden arvostamiseen. **(0,25 pistettä per arvo)**
- Kuviossa näkyvien arvojen soveltaminen puoluevalinnan selittäjinä. Selityksessä on täytynyt perustella arvon sisältöön liittyvillä seikoilla, minkälaisia teemoja arvoa kannattava henkilö pyrkii todennäköisesti edistämään, ja havainnollistaa miten tulkinta näkyy suhteessa kuvion puolueisiin. Esim. universalismi liittyy arvotyyppinä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden lisäksi erityisesti luonnon suojeluun ja arvostamiseen. Arvotyypillä erityisen korkeat pisteet saaneet yksilöt pyrkivät todennäköisesti edistämään luonnonsuojelua ja kestävää kehitystä päätöksenteossa. Kuvion 1 mukaan ympäristöpuolue Vihreiden kannattajat ovatkin saaneet keskimääräistä suuremmat pisteet universalismin kohdalla. **(0,25–0,5 pistettä per arvo)**
- Muiden kuin kuviossa näkyvien Schwartzin arvojen soveltaminen puoluevalinnan selittäjinä. **(0,25 pistettä per arvo)**
- Muutosvalmius–säilyttäminen ja itsensä ylittäminen–korostaminen ulottuvuuksien soveltaminen puoluevalinnan selittäjinä. Esim. kuvion arvotyyppien kytkeminen edellä mainittuihin ulottuvuuksiin ja tämän pohjalta arvojen ja puoluevalinnan yhteyden analysoiminen. **(0,25–0,75 p.)**
- Yhdenmukaisuusarvon huomioiminen äänestyskäyttäytymisessä. Koska yhdenmukaisuuden on huomattu moderoivan arvojen ja käyttäytymisen suhdetta siten, että suurempi yhdenmukaisuus johtaa heikompaan yhteyteen, voi suuren yhdenmukaisuuden arvostamisen olettaa vähentävän äänestyskäyttäytymisessä arvojen vaikutusta puoluevalintaan. **(0,25 p.)**

7a) Vertaile eri yhteiskuntaluokkien eroja yliopistokoulutukseen valikoitumisessa. Vastauksen enimmäispituus on 1 sivu. (2 p.)

On tärkeää huomata, että taulukko ei kerro yhteiskuntaluokkien keskinäisistä prosentuaalisista osuuksista yliopisto-opiskelijoiden määrässä, vaan siinä tarkastellaan työläistaustaisten, alemman keskiluokan ja ylemmän keskiluokan *yliopisto-opiskelijoiden* valikoitumisen taustalla olevaa toisen asteen koulutusta, opintojen aloittamista, työntekoa ja valmennuskurssille osallistumista. Taulukosta on luettavissa yliopistoon valikoituneiden opiskelijoiden taustatietoja, ei esimerkiksi koko väestön koulutustaustaa tai korkeakouluihin valikoituneiden prosentuaalista osuutta. Taulukon otsikko ”Yhteiskuntaluokka ja yliopistokoulutukseen valikoituminen” antaa kontekstin, jossa taulukon prosenttilukuja on pitänyt tulkita.

- Kaikkien luokkien kohdalla enemmistöllä (85,8% työläistaustaiset, 94,5% alempi keskiluokka, 92,3% ylempi keskiluokka) yliopistoon valikoituneista on 2. asteen koulutus suoritettu lukiossa. **(0,5 p.)**
- Yliopistoon valikoituneista suhteellisesti eniten lukion suorittaneita on alemmassa keskiluokassa (94,5%). **(0,25 p.)**
- Työläistaustaisten yliopisto-opiskelijoiden taustakoulutus on suhteellisesti useammin ammattikoulu (8,4 %) kuin keskiluokkaisten (2,7–3,3 %). **(0,25 p.)**
- 2. asteen opintojen lopettamisen jälkeen yliopistoon valikoituneista ylempään keskiluokkaan kuuluvista suhteellisesti suurempi osa (55 %) on aloittanut korkeakouluopinnot vuoden kuluessa verrattuna alempaan keskiluokkaan (50 %) ja työläistaustaisiin (40,8 %) kuuluviin. **(0,25 p.)**
- 2. asteen opintojen lopettamisen jälkeen suhteellisesti suurempi osa yliopistoon valikoituneista työläistaustaisista (28,4 %) on aloittanut korkeakouluopinnot yli kahden vuoden kuluttua kuin keskiluokkiin (alempi keskiluokka 23,4% ja ylempi keskiluokka 14%) kuuluvista. **(0,25 p.)**
- Työläistaustaisista yliopisto-opiskelijoista suhteellisesti suurempi osa (37,6 %) on ollut ansiotyössä säännöllisesti vähintään 20 h/vko kuin keskiluokkiin (31% ja 23,8%) kuuluvista. **(0,25 p.)**
- Yliopistoon valikoituneista suhteellisesti eniten (29 %) valmennuskursseille ovat osallistuneet ylempään keskiluokkaan kuuluvat (alempi keskiluokka 21%, työläistaustaiset 19,3%). **(0,25 p.)**

7b) Pohdi, mistä yhteiskuntaluokkien erot yliopistokoulutukseen valikoitumisessa voivat johtua. Perustele vastauksesi valintakoekirjallisuudella. Vastauksen enimmäispituus on 2 sivua. (4 p.)

Pisteiden saamiseksi vastauksessa on pitänyt tulkita taulukon osoittamia *eroja* luokkien välillä ja niiden syitä valintakoekirjallisuuden valossa. Pelkkä taulukon lukujen raportointi ei ole oikeuttanut pisteisiin.

- Taulukko osoittaa eroja yliopistoon valikoitumisessa (esim. koulutustausta tai valikoituminen aikaisemmin/myöhemmin). **(0,25 p.)**
- Erot yliopistoon valikoitumisessa mahdollisesti viittaavat siihen, ettei koulutuksen tasa-arvo toteudu **(0,25 p.)**
- Lukio on yliopisto-opiskelijoille tyypillinen taustakoulutus, mutta yhteiskuntaluokkien välillä on eroja. Käyhkön artikkelin pohjalta voi todeta, että lukio ei vielä erottele ja työläiskulttuurissa opiskelua tiettyyn pisteeseen asti katsotaan hyvällä. **(0,25 p.)**
- Ammatillinen koulutus on yleisempää työläistaustaisilla yliopistoon valikoituneilla, mikä voi selittyä kodin arvostuksilla: työläiskulttuuri on toimintakulttuuri, jossa ”oikeaa työntekoa” arvostetaan **(0,25 p.)** ja näin ollen hakeutuminen ammattikouluihin alun pitäen korostuu. **(0,25 p.)**
- Valikoitumisen takana ovat kulttuuriset, sosiaaliset ja taloudelliset resurssit ja pääomat. **(0,25 p.)**
- Luokan kokemuksellisuus vaikuttaa valikoitumisessa **(0,25 p.)**
- Eri yhteiskuntaluokkien taloudelliset resurssit, esimerkiksi valmennuskurssille osallistuminen tai työssäkäynti vaikuttavat valikoitumiseen. **(0,25 p.)**
- Keskiluokkaisille yliopisto-opinnot voivat olla ”itsestäänselvyys” kodin kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman kautta. Suorempi reitti yliopistoon (yli 50% valikoituneista aloittaa vuoden kuluessa). **(0,25 p.)**
- Keskiluokalla kodin vahva tuki: opiskelu koko perheen projekti. **(0,25 p.)**
- Työläistaustaisilla mahdollinen kodin tuen puute ja puutteellinen kulttuurinen pääoma. **(0,25 p.)**
- Työläiskulttuurissa saattaa olla omien taitojen epäröintiä, kuten argumentaatiotaidot, englantipelko, vastaavasti keskiluokkaisilla toisinpäin**. (0,25 p.)**
- Yliopistoon valikoituneiden työläistaustaisten suurempi työssäkäynti voi kertoa työn arvostuksesta tai vaikkapa taloudellisesta tarpeesta työskennellä. **(0,25 p.)**
- Useammille välivuosille työläistaustaisille selityksinä saattavat olla erilaiset ulkoiset ja sisäiset esteet, kuten taloudelliset tekijät ja sisäistetyt epävarmuudet. **(0,25 p.)**
- Yliopistoon valikoituneista valmennuskurssi on keskiluokille tyypillisin. Syinä esimerkiksi koulutuksen korkeampi arvostus (oman yhteiskunnallisen aseman uusintaminen, keskiluokkainen projekti) sekä taloudelliset resurssit. **(0,25 p.)**
- Vastauksen jäsentely, tyyli, käsitteiden käytön selkeys ja virheiden puuttuminen. **(0,25 p.)**

8. Pohdi valintakoekirjallisuuden valossa aineistossa 4 esitetyn perustulokokeilun vaikutuksia koettuun hyvinvointiin. Millainen oli perustulokokeilun vaikutus koettuun hyvinvointiin ja miksi se on aineiston ja valintakoekirjallisuuden perusteella merkittävää? (4 sivua) (7 p.)

Perustulon vaikutusten esittämisestä on voinut saada max 3 pistettä seuraavin perustein:

- Perustulon saajat kokivat koejakson päätteessä hyvinvointinsa paremmaksi kuin kontrolliryhmä, vaikka työllistyminen ei välttämättä parantunutkaan**. (0,5 p.)**
- 55 % perustulon saajista ja 46 % kontrolliryhmästä kokivat terveydentilansa hyväksi tai todella hyväksi. **(0,5 p.)**
- Perustulon saaneet kokivat matalampaa stressiä. 17 % perustulon saajista ja 25 % kontrolliryhmästä kokivat stressitasonsa korkeaksi tai todella korkeaksi. **(0,5 p.)**
- Perustulon saajilla oli vähemmän terveys- ja keskittymisongelmia. **(0,5 p.)**
- Perustulon saajat luottivat vahvemmin tulevaisuuteensa, työllistymiseensä ja kykyynsä vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin, sekä kokivat vähempää byrokratiaa. **(0,5 p.)**
- Tulokset ovat alustavia eikä niistä voi vielä vetää kovinkaan perusteellisia johtopäätöksiä. **(0,5 p.)**

Perustulon vaikutuksen yhteyksistä valintakoekirjallisuuteen on voinut saada max 3,5 pistettä seuraavin perustein:

- Perustulokokeilun tuloksia sovelletaan Helneen, Hirvilammin ja Laadun teokseen, yhteensä 2 pistettä seuraavin perustein:
    - Hyvä vastaus sisältää pohdintaa perustulon roolista osana siirtymää kohti sosiaalisesti oikeudenmukaista, ekologisesti ja taloudellisesti kestävää hyvinvointivaltiota. **(0,5 p.)**
    - Riittävä perustoimeenturva on hyvinvoinnin keskeisiä edellytyksiä. Yksi tapa varmistaa välttämätön perustoimeenturva (hyvinvoinnin "having"-ulottuvuus) voisi olla perustulon tai kansalaispalkan käyttöönotto. Perustulo voisi edistää toimintamahdollisuuksia. **(0,5 p.)**
    - Perustulo voi selkeyttää byrokratiaa sekä kohtuullistaa ja hidastaa elämää (ns. ”downshifting”). Tämä on hyvinvoinnin "being"-ulottuvuus. **(0,5 p.)**
    - Perustulolla voi tukea työajan vähentämistä, vähentää palkkatyön merkitystä ja edesauttaa mielekkään työn tekemistä (hyvinvoinnin "doing"-ulottuvuus). **(0,5 p.)**

- Perustulokokeilun tuloksia pohditaan Silfver-Kuhalammen ja Helkaman artikkelin valossa, yhteensä 0,75 pistettä esimerkiksi seuraavin perustein:

    - Vastaus sisältää pohdintaa liittyen häpeän ja syyllisyyden tunteeseen. Perustulo voisi esimerkiksi vastikkeettomana tulonlähteenä vähentää sosiaaliturvaan tukeutumiseen liitettyä häpeän ja syyllisyyden tunnetta. **(0,5 p.)**
    - Häpeän tunteella voi olla vaikutuksia hyvinvointiin, koska häpeää tunteva kokee usein itsensä kokonaisuudessaan huonoksi ja epäonnistuneeksi. **(0,25 p.)**

- Perustulokokeilun tuloksia pohditaan Rajavaaran artikkelin valossa, yhteensä 0,75 pistettä esimerkiksi seuraavin perustein:
    - Vastaus sisältää pohdintaa siitä, miten perustulon kaltainen vastikkeeton tulo voi vaikuttaa harkintavallan vähentymiseen ja sitä kautta byrokratian vähentymiseen. Tällä voi puolestaan olla positiivisia vaikutuksia koettuun hyvinvointiin. **(0,25 p.)**
    - Universaalit hyvinvointietuudet (kuten perustulo) voivat olla hyödyllisiä yhteiskunnallisen luottamuksen säilymisen kannalta. **(0,5 p.)**
    - Lisäksi erinomaisesta vastauksesta on voinut saada tyylipisteitä. Erinomaisessa vastauksessa osoitetaan perustulokokeilun hyvinvointivaikutukset selkeästi ja käydään dialogia kokeilun tulosten ja valintakoekirjallisuuden kanssa. Erinomaisessa vastauksessa käy selkeästi ilmi, minkä valintakoekirjallisuuden artikkelin kanssa perustulokokeilua tulkitaan. Erinomainen vastaus on taitavasti ja selkeästi jäsennelty ja sisältää mielenkiintoista pohdintaa ja/tai erityisiä oivalluksia. Erinomaisessa vastauksessa voidaan esimerkiksi käsitellä koeasetelmaa ja siitä tehtäviä johtopäätöksiä (esimerkiksi miksi koeasetelma on luotettava tai epäluotettava) ja pohtia perustulokokeilun kansallista tai kansainvälistä merkittävyyttä. Erinomainen vastaus ei sisällä asiavirheitä. **(0,25–0,5 p.)**